

2. FRAKNÓI MŰHELYELŐADÁS

Esty Miklós és a Szent István Társulat

Sági György

*tudományos segédmunkatárs
MTA-PPKE Fraknói Vilmos Római
Történeti Kutatócsoport (ELKH)*

*doktorandusz
PPKE BTK TDI*

Előadás felépítése

I. Esty Miklós élete

II. a.) Esty Miklós hagyatéka

b.) Esty Miklós és a Szent István Társulat

COLLECTANEA STUDIORUM ET TEXTUUM

tom. 2

A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT TÖRTÉNETE (1951–1965)

SÁGI GYÖRGY

BUDAPEST
2020

Esty Miklós élete – Családi háttér

Született: Budapest, 1895. november 28.

egyházi csele

Nr. *687*
1911

az ezer *nyolcszáz* száz *hátszáz* évtized *ötödik* esztendőről.

KIVONAT

EXTRACTUS

Matriculae **Baptisatorum** Ecclesiae Romano-Catholicae ..... in Dioecesi ..... de anno millesimo .....

Folyó szám Nrus. curr.	Eszteje és napja Annus et Dies		A kereszteltnek — Baptisati				A szülők neve, sorsuk és hitvallásuk Nomen Parentum eorum Conditio et Religio	Lakhelyök és a ház száma Locus domicilii cum Numero Domus	A keresztszülők neve, sorsuk és hitvallásuk Nomen Patrinorum eorum Conditio et Religio	A keresztelőnek neve Nomen Baptisantis	Észrevételek Observationes	
	a születésnek Nativitatis	A szentkereszttség főlételének Collati S. Baptismi	Neme — Sexus		törvényes	törvénytelen						
			fi masc	leány foem.	legit.	illegit.						
314	<i>1895.</i> <i>November</i> Decembris <i>28.</i> <i>12.</i>		<i>Miklós</i> <i>János</i> <i>János.</i>	<i>fiú</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>—</i>	<i>Esty János föld</i> <i>háza intézkedése</i> <i>1895. 11. 28.</i> <i>és</i> <i>Tóth Erzsébet</i> <i>1895.</i>	<i>Budapest</i> <i>I</i> <i>Lovász ut.</i> <i>2.</i>	<i>Tóth János</i> <i>ingyenes.</i> <i>és</i> <i>Tóth Franciska</i> <i>1895.</i>	<i>Postaközny</i> <i>Kálmán</i> <i>Miklós.</i>	

Hogy ezen kivonat a fönnevezett keresztelési anyakönyvvel szóról-szóra megegyez, saját nevem aláírásával bizonyítom.

Kelt *Budapest* *Oktober* hó *14*-ik napján 1912.

Praesentem Extractum supramemoratae **Baptisatorum** Matricae in omnibus rite conformem esse, hisce in fidem subscriptus testor.

Datum ..... die ..... Anno 1 .....

Postaközny Kálmán

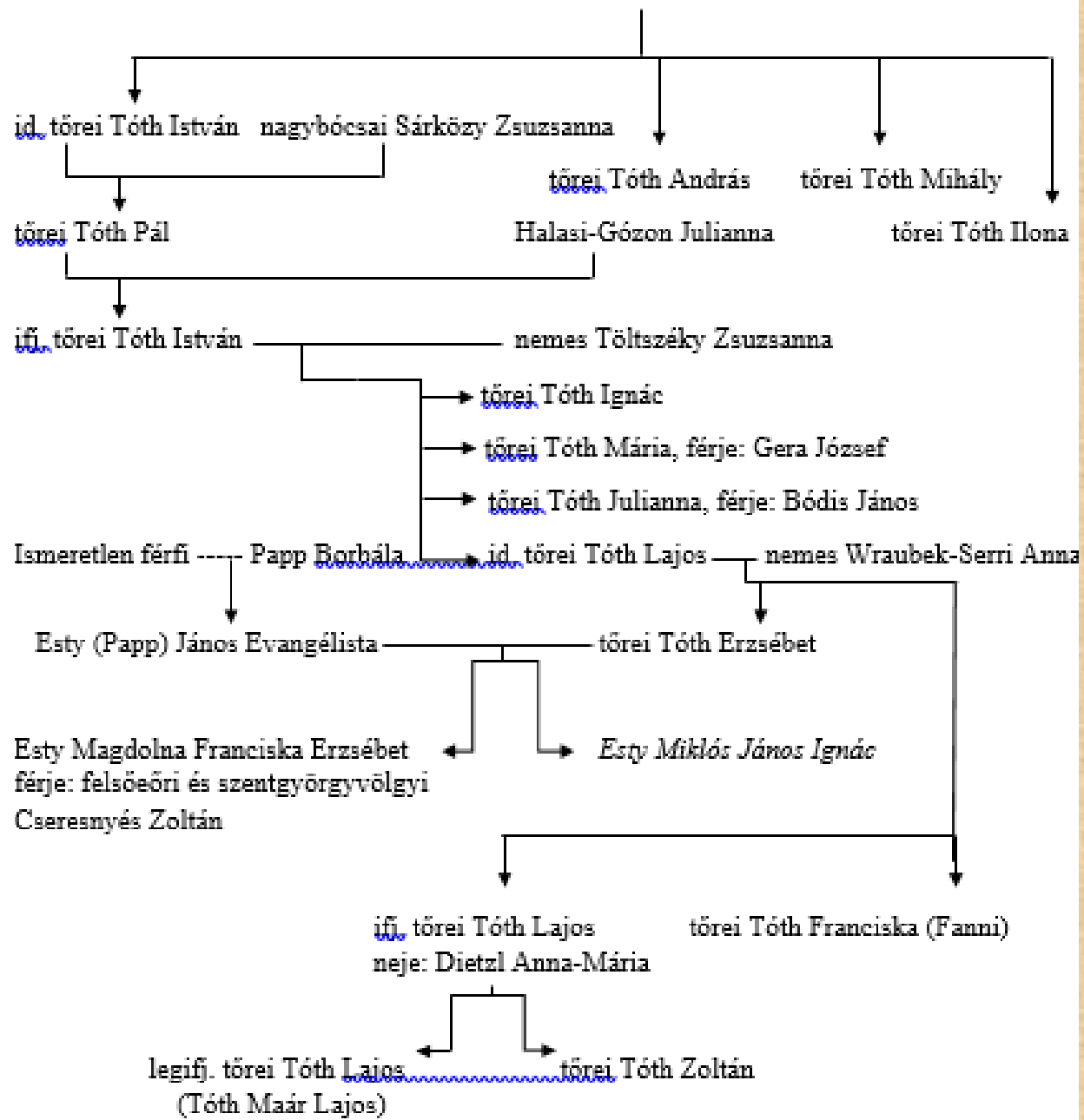
Nyom. és kapható Sugár M. és Fiaival, Bpest, II., Szállási Dózsa-ter 1.

- Esty János Ev. (1852–1906)
- törei (és tóthmegyeri) Tóth Erzsébet (1858–1928)
- Esty Magdolna (1894–1941)

Tőrei (és tóthmegyeri) Tóth család

(nemesség adományozva: 1632, kihirdetve: 1634, megerősítve: 1756)

Papp, 1852

Esti, 1877

Esty

Esty Miklós élete – Iskola és munkába állás

Budapest II. Kerületi Királyi Egyetemi Katolikus Főgimnázium
Alapítva: 1687 - Academicum et Universitatis Collegium
Alapító: Széchényi György prímás, esztergomi érsek

Esty Miklós élete – Iskola és munkába állás

Országos Magyar Földhitelintézet

1914–1944–1947

Esty Miklós élete

– Csernoch János bíboros szolgálatában (1920–1927)

**bíboros, hercegprímás,
esztergomi érsek
(1912–1927)**

*„Elvileg a pápai udvartartásnak az esztergomi bíboros-
érsekek hivatali szolgálatára rendelt <<gentiluomo>>-ja.
Ami olyan titkárt jelent, aki noha maga civil, mégis
egyházi jellegű tiszteleti címmel képviselheti bíborosát,
kizárólag világiak felé s kizárólag világi ügyekben. Ez az
egyházi és világi állapot közötti <<lebegés>> tette Esty
Miklós alakját sokak számára érthetetlenné.”*

(IJJAS ANTAL, Új Ember, 1973. november 4.)

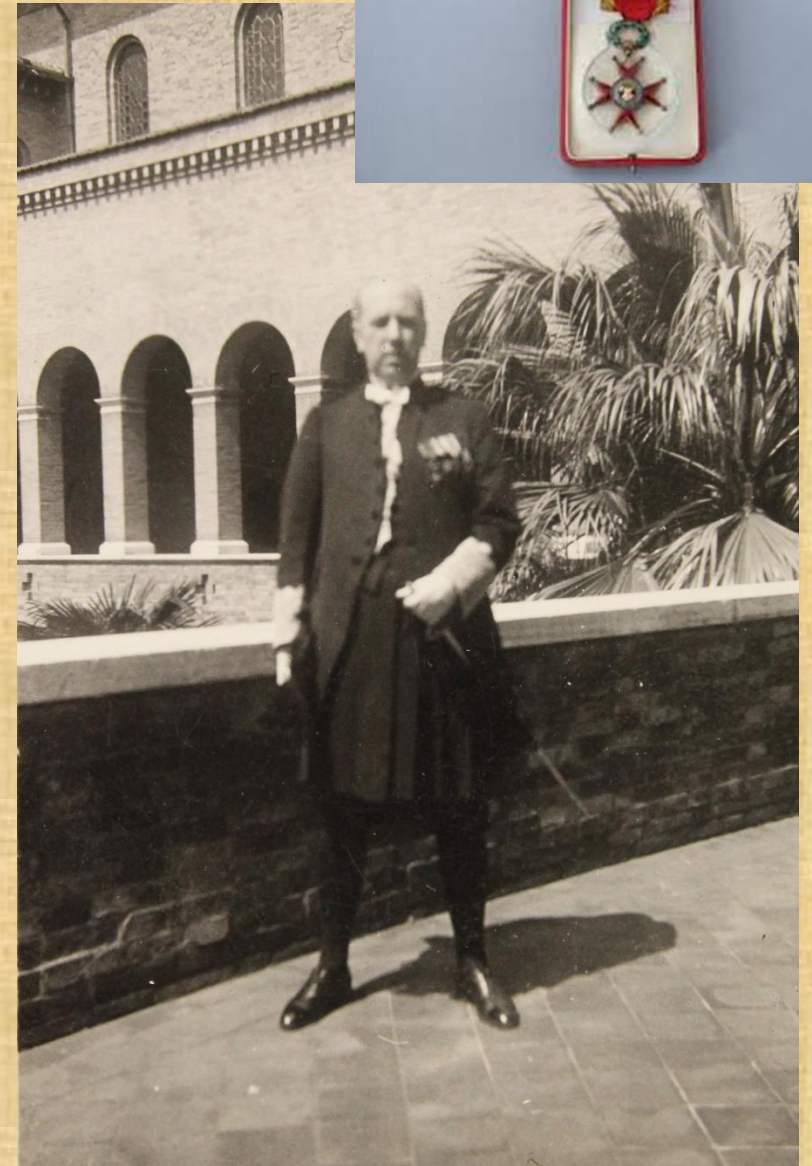
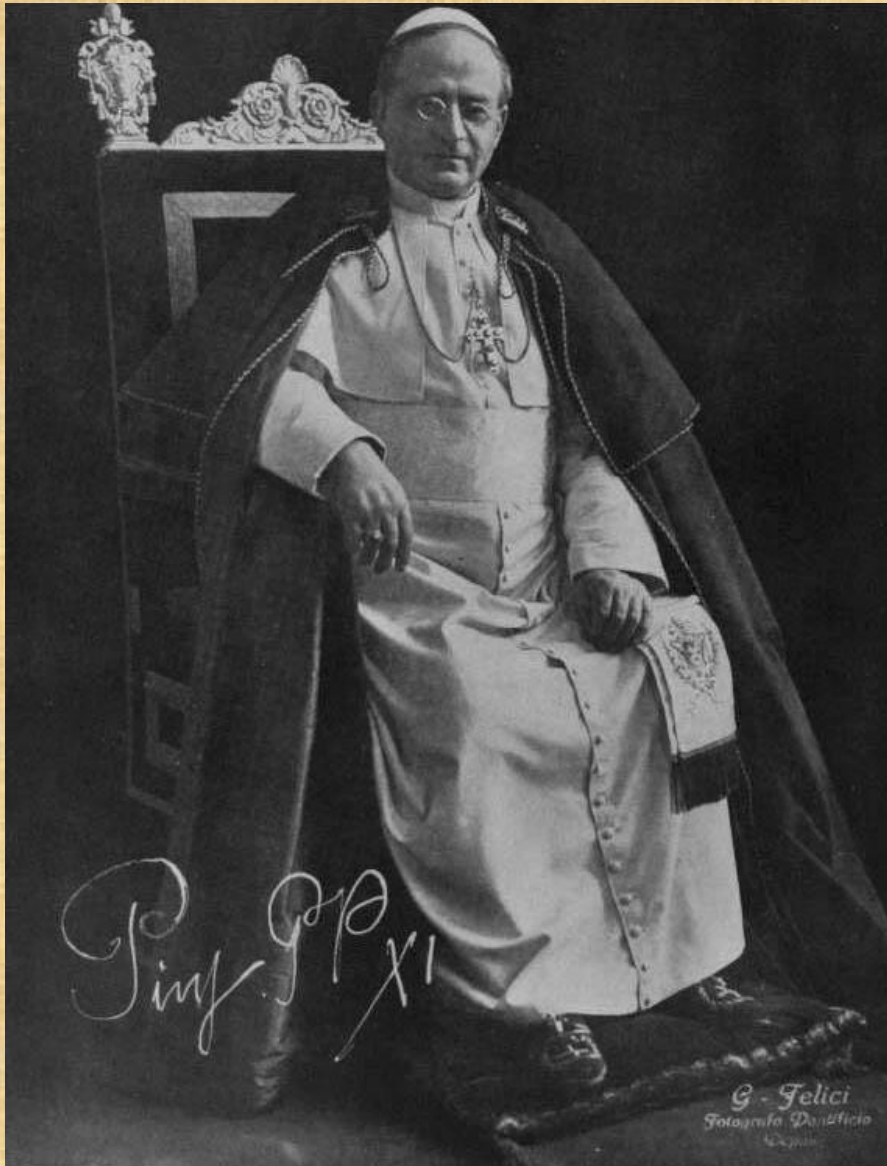
**XV. Benedek pápa
(1914–1922)
sz. Giacomo della Chiesa**

**XI. Piusz pápa
(1922–1939)
sz. Achille Ratti**

*Cameriere di Spada e
Cappa di Sua Santità =
Őszentsége törös és
köpenyes kamarása,
1927*

**Pápai Nagy Szent
Gergely Rend
Lovagkeresztje,
1931**

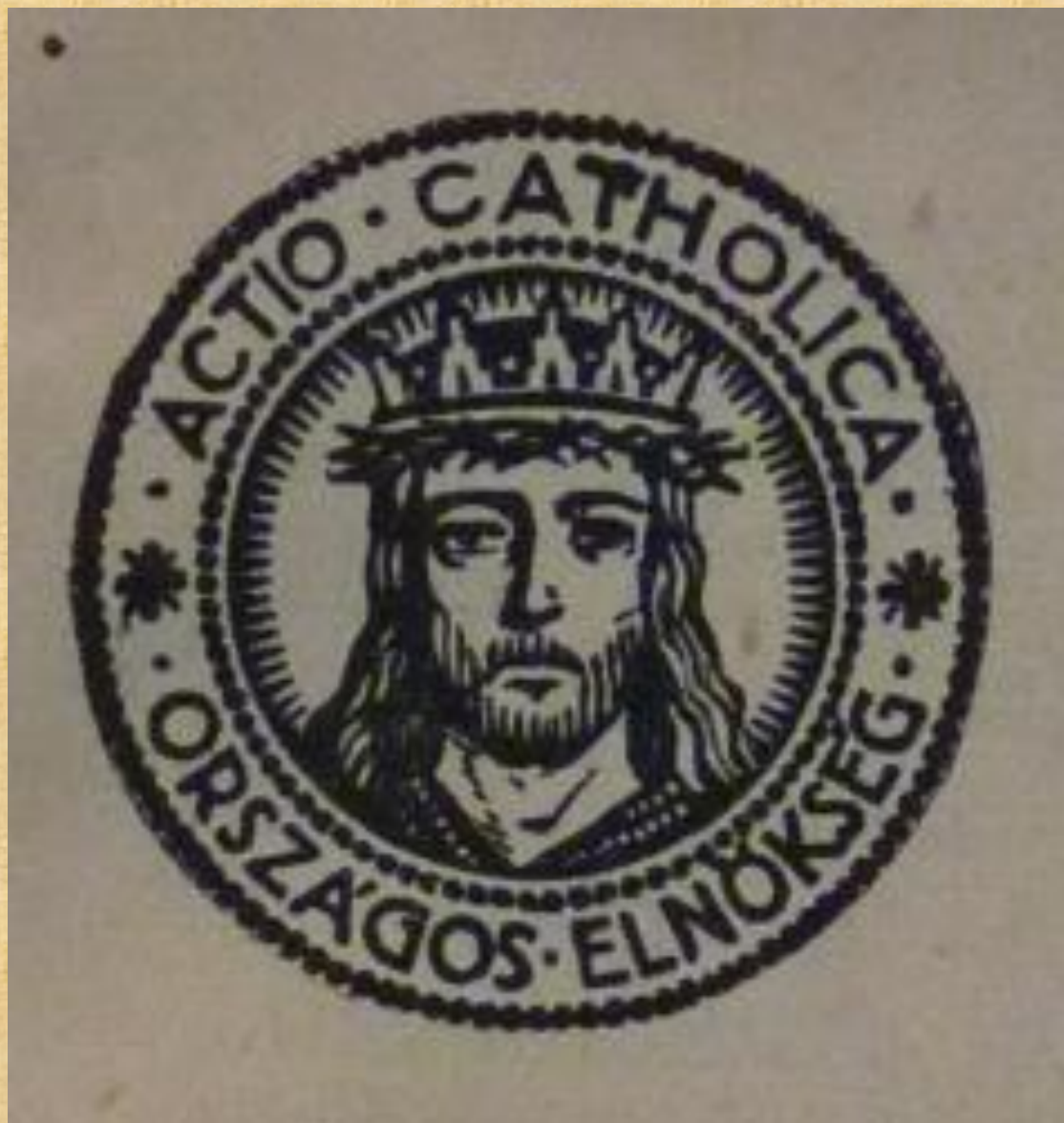
Esty Miklós élete

– Serédi Jusztinián bíboros szolgálatában (1927–1945)

**bíboros, hercegprímás,
esztergomi érsek
(1927–1945)**

**34. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus
(Budapest, 1938. május 25–30.)**

**Szent Szilveszter
Rend Közéskeresztje,
1939**

**XII. Piusz pápa
(1939–1958)
sz. Eugenio Pacelli**

**Luigi Maglione bíboros,
pápai államtitkár
(1939–1944)**

BUDAPEST
DISZ-TÉR 5.

CERTIFICAT DE PROTECTION

Le soussigné Nonce Apostolique en Hongrie déclare par la présente que Mr. Nicola de Esty, né à Budapest, le 28.XI.1895, nom de sa mère Elisabetha Tóth, domiciliant à Budapest, I. Fortuna ucca 10. se trouve sous la protection de la Nonciature Apostolique à Budapest.

Budapest, le 6. Nov. 1944.

+ *Angelo Rotta*
NUNZIO APOSTOLICO
/Pápai Követ/

OL T A L O M L E V E L

A R O M A I S Z E N T S Z E K A P O S T O L I K Ö V E T E igazolja, hogy E S T Y M I K L O S, született Budapesten, 1895, XI. 28-án, anyja neve Ióth Erzsébet, lakása Budapest, I. Fortuna ucca 10., a Budapesti Apostoli Nunciatura /Pápai követség/ védelme alatt áll.

Kérjük a katonai és polgári hatóságokat, hogy a védlevél tulajdonosát részesítsék mindabban a támogatásban, amelyet a M. Kir. Kormány és az Apostoli Nunciatura között fennálló egyezmény biztosít.

Budapesten, 1944, november hó 6-án.

Angelo Rotta s.k.
NUNZIO APOSTOLICO
/Pápai Követ/

Budapest, 1944. november 16.

DR. POLAK GÉZA
ÜSTYÉD
BUDAPEST
KISVÁZSÁRHELYI ÚT 10.
TEL: 233-2331
VII., Wessselényi u. 2. III. 3.

M é l t ó s á g o s Ú r a m !

Igen Tisztelt Igazgató Ur!

Engedje meg, hogy súlyos helyzetemben egy nagy kérelemmel forduljak Önhez. Személyesen nem tehetem tiszteletemet, mert már hónapok óta beteg vagyok, jární nem tudok és mert családommal együtt már április 7-ike óta csillagos házban vagyok kénytelen lakni, honnan ki sem mehetnék.

Egész szükségünk lenne egy külföldi követség által kiállított védlevélre vagy menlevélre és tegnap hallottam, hogy ilyen a pápai nunciatura is kiállít. Igen Tisztelt Igazgató Urnak kívánok a nunciaturán barátságot, ismerősei és így valószínűleg tudna részünkre ilyen védlevelet ott szerezni. Ha kérelmem nem okoz túlnagy fáradtságot, nagyon kérem, méltóztatásuk felelőse, Gyuri fiam, sógornőm és személyem részére ilyen védlevelet külön-külön kiállíttatni és azokat lehetőleg sürgősen hozzám juttatni, mielőtt még az óbudai téglagyárba vagy nem tudom hová elvisznek bennünket. Sógornőm izraelita, mi hárman pedig reformátusok vagyunk, ez azonban talán nem lesz akadály a védlevelek kiállításánál. Adatainkat a csatolt mellékleten közlöm.

Kétségteljes helyzetünkben nincs kihez fordulnom, ezért ne vegye zokon, hogy Igen Tisztelt Igazgató Urat terhelem, ki velem s fiammal szemben mindig nagy jóakaratot tanusított. Kérem velem egy szóval közölni, számíthatok-e jóakaratu közbenjárására és maradok

kiváló tisztelettel
hálás híve:

Méltóságos
Esty Miklós urnak,
pápai kamarás, m. kir. kormányfőtanácsos, stb., stb.
B u d a p e s t.

Abaliget

Budapest, 1944. november hó 20.

DR. POLAK GÉZA
ÜSTYÉD
BUDAPEST
KISVÁZSÁRHELYI ÚT 10.
TEL: 233-2331
VII., Wessselényi u. 2. III. 3.

M é l t ó s á g o s Ú r a m !

Igen Tisztelt Igazgató Ur!

Végtelen hálával és köszönettel vettük szíves értesítését a kért iratok megszerzéséről. Most már nyugodtak vagyunk a felől, hogy - talán - nagyobb baj nem érhet.

Bánt és sajnálom, hogy az értékes iratokért egyikünk sem mehet el személyesen is megköszönni rendkívüli jóindulatát, de be vagyunk zárva, egyikünk sem mehet ki a házból védlevél nélkül. A legelső alkalommal azonban bármily módon is személyesen teszem tiszteletemet, ha csak betegségem nem köt ágyhoz.

Ezért kérem Igen Tisztelt Igazgató Urat, méltóztatásuk az iratokat jelen levelem átadójának kiadni, az illető megbízható és ha netán tudomás van arról, hol van egy pápai védettségi ház, melybe beköltözhetnénk, méltóztatásuk ezt is velem közölni.

Rendkívüli jószágát magam és családom nevében újólaj köszönve vagyok

kiváló tisztelettel
lekötelezett híve és tiszteletje:

Abaliget

Méltóságos
Esty Miklós urnak,
pápai kamarás, m. kir. kormányfőtanácsos, stb., stb.
B u d a p e s t.

SÁGI GYÖRGY: Két levél egy erzsébetvárosi „csillagos ház”-ból. Honismeret 49 (2021) 2. 73–79.

..... E s t y Miklós urnak ..... Budapest. ....

A Budapesti Nemzeti Bizottság részéről az Országos Földhitelintézethez
kiküldött igazoló bizottság az ideiglenes Nemzeti Kormány 15/145 ME 945. sz. rendelete-
nének /tervezetének/ alapján lefolytatott eljárása kapcsán az Ön ügyében az alábbi
h a t á r o z a t o t

hozta:

- 1./ Igazolhatónak találta.
- ~~2./ Megfédésére ítélte.~~
- ~~3./ Áthelyezését rendelte el.~~
- ~~4./ Az intézetnél előléptetésből ..... évre kizárja.~~
- ~~5./ Alacsonyabb javadalmazású áthelyezését rendeli.~~
- ~~6./ Állásának elvesztésére ítélte, a hosszátartozók-ellátási igényének
meghagyásával.
megvonásával.~~
- ~~7./ Munkatérbe utalja.~~
- ~~8./ Ügyének elbírálását a Népbírósághoz teszi át.~~

Budapest, 1945. április 9. ....

Indokolás:

.....
.....
.....

[Signature]
az Igazoló Bizottság
előadója

[Signature]
Ig. Biz. tag

[Signature]

[Signature]

[Signature]
Ig. Biz. tag

[Signature]

Az Üzemi Bizottság tudomásulvette:
Budapest, 1945. *apr. 24* .....

[Signature]

az Igazoló Bizottság
elnöke

[Signature]
Ig. Biz. tag

Igazoló Bizottság határozata,
1945. április 9.

Esty Miklós élete

– Mindszenty József bíboros szolgálatában (1945–1948)

**bíboros, hercegprímás,
esztergomi érsek
(1945–1973)**

**Pehm Jánosné
Kovács Borbála
(1875–1960)**

**Czapik Gyula
egri érsek
(1943–1956)**

B e l é p ő j e g y .

Mindszenty József és társai elleni
bűnügy főtárgyalására.

Budapest, 1949. január 29.

dr.Olti Vilmos s.k.
ítélőtáblai bíró,
a tanács elnöke.

Mindszenty-per

Esty Miklós élete – Laikusként, mint a katolikus közélet egyik vezéralakja (1948–1973)

Pátkay fn. ügynök

tartótisztek:

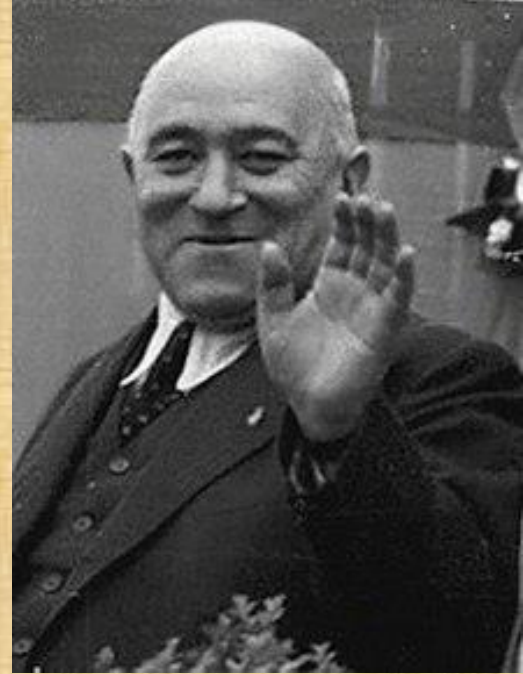
- Porteleki László százados
- Posztós Vince őrnagy

„... mint pápai kamarás rendszeresen megjelent a Vatikánban és Pátkay fedőnéven a politikai rendőrség egyik legveszélyesebb ügynöke volt.”

(KAHLER FRIGYES, Konceptiós perek a kommunista egyházpolitika kelléktárában – avagy katolikus papok elleni kirakatperek, és titkos eljárások [2013])

„Nemcsak azért, mert művelt és széles kapcsolatrendszerrel bíró személy volt, hanem mert Mindszenty bizalmát mindvégig megingás nélkül élvezte. ... benne feltétel nélkül megbízott nemcsak a prímás, de a legitimista kör minden tagja, miközben hozta-vitte az információkat a politikai rendőrségre.”

(BALOGH MARGIT, Mindszenty József (1892–1975) I, Budapest 2015. 554–555.)

Tomek Vince
piarista generális
(1947–1967)

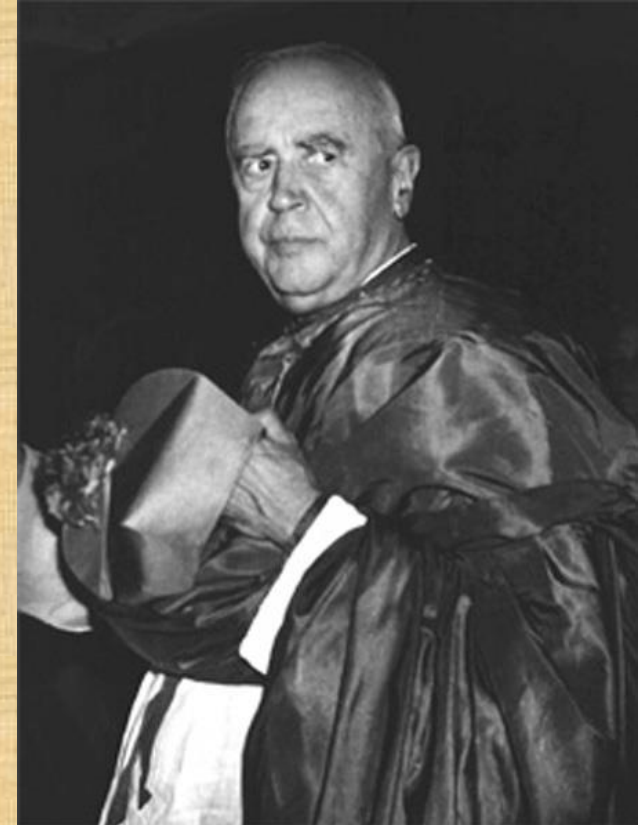
Dudás Miklós
hajdúdorogi gk. megyéspüspök
(1939–1975)

Franz König bíboros,
bécsi érsek
(1956–1985)

**II. Vatikáni
Zsinat
(1962–1965)**

**Hamvas Endre
csanádi megyéspüspök
(1944–1964),
kalocsa-bácsi érsek
(1964–1969)**

**XXIII. János pápa
(1958–1963)
sz. Angelo Giuseppe
Roncalli**

**VI. Pál pápa
(1963–1978)
sz. Giovanni Battista
Montini**

Agostino Casaroli
Rendkívüli Egyházi Ügyek Szent
Kongregációjának helyettes titkára
(1961–1967)

XXIII. János pápa a *sedes gestatoriae*án,
1961

Az 1964-es püspökszentelések alkalmával,
Breznóczy Pál egri apostoli kormányzóval
(1959–1969), későbbi érsekkel (1969–1972)

Esty Miklós élete – Halála és temetése (1973)

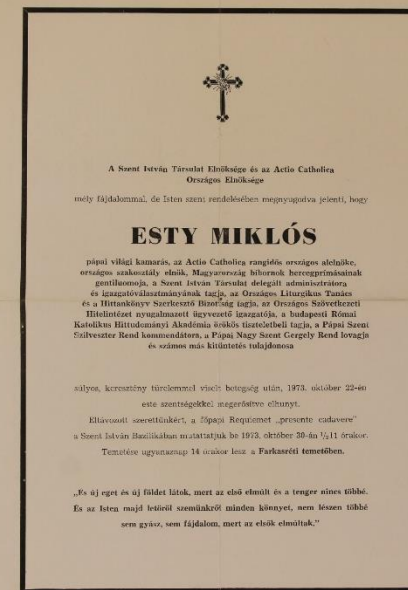
- Halála: Budapest, 1973. október 22.
- Temetése: Budapest, 1973. október 30.

Széher úti kórház

Farkasréti temető,
16. parcella

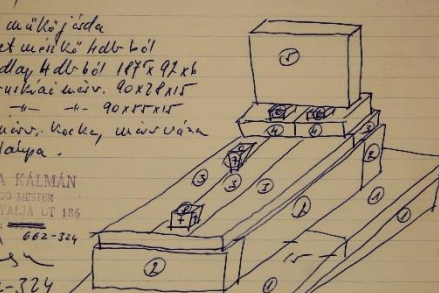

Esty Miklós sírkövén Fek. 16/III-1-17

1. sz. sírkövén
1. sz. sírkövén
1. sz. sírkövén
1. sz. sírkövén
1. sz. sírkövén
1. sz. sírkövén
1. sz. sírkövén
1. sz. sírkövén
1. sz. sírkövén
1. sz. sírkövén

BEKA KÁLMÁN
MAGAS MESTER
BUDAPEST, BUDAPESTI ÚT 186
Tel: 662-324

62-324

Esty Miklós hagyatéka

**Ákos Géza
zsidói c. prépost,
a Szent István
Társulat
ügyintézője
(1973–1978),
igazgatója
(1978–1998)**

**Esty Miklós
Németh Mihály
és családjának
társaságában**

- **1973 – bedobozolás, Budapest →
Szent István Társulat Irattára**
- **2014–2015 – iratrendezés,
digitalizálás (Piarista Rend Magyar
Tartománya Központi Levéltára)**
- **2021 – újradigitalizálás, Szent
István Társulat → www.szaktars.hu**

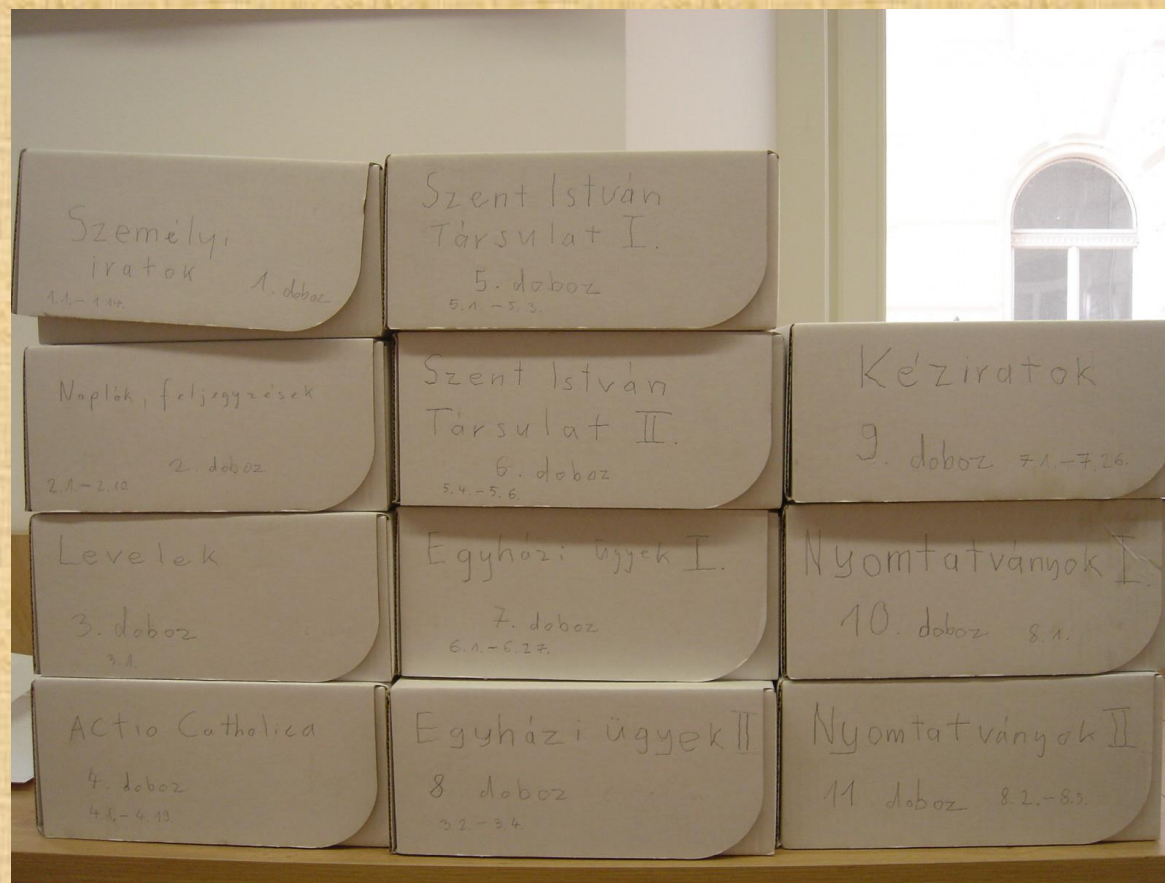
Esty Miklós hagyatéka

SÁGI GYÖRGY, *Esty Miklós pápai világi kamarás hagyatékának rendezése a MTA-PPKE 'Lendület' Egyháztörténeti Kutatócsoport keretein belül.*
Levéltári Szemle 65 (2015) 4. 82–99.

11 doboz
1,32 ifm

Iratjegyzék

- 1. Személyi iratok**
- 2. Naplók, feljegyzések**
- 3. Levelek**
- 4. Actio Catholica**
- 5. Szent István Társulat**
- 6. Egyházi ügyek**
- 7. Kéziratok**
- 8. Nyomtatványok**

Esty Miklós és a Szent István Társulat

Székház 1898–1948

- **Alapítva: 1848**
- **Alapító: Fogarasy Mihály**
nagyvárad kanonok
- **Jó és Olcsó Könyvkiadó Társulat**
- **Szent István Társulat, 1852**
- **Apostoli Szentszék Könyvkiadója,**
XI. Piusz pápa, 1923
- **Stephaneum Nyomda, 1899–1948**

Esty Miklós és a Szent István Társulat

- **igazgatóválaszmányi tag, 1939**
- **intézőbizottági tag, 1948**
- **delegált adminisztrátor, 1951**

**Tárgyalások hatóságokkal,
egyeztetések egyházi vezetőkkel,
könyvkiadás, papírbeszerzés,
kapcsolattartás külföldi kiadókkal,
kapcsolattartás hazai szerzőkkel,
korrektúrázás, társulat gazdasági
ügyeinek felügyelete, tanácsadás stb.**

A SZENT ISTVÁN
TÁRSULAT TÖRTÉNETE
(1951–1965)

SÁGI GYÖRGY

BUDAPEST
2020

COLLECTANEA STUDIORUM ET TEXTUUM

CLASSIS II, TOM. 2

A SZENT ISTVÁN
TÁRSULAT TÖRTÉNETE
(1951–1965)

Esty Miklós kéziratát sajtó alá rendezte
és kísérő tanulmánnyal közreadja

SÁGI GYÖRGY

BUDAPEST
2020

ESTY MIKLÓS: *A Szent István Társulat története (1951–1965)*
(sajtó alá rendezte és kísérő tanulmánnyal közreadja: Sági György) (CST II/2), Budapest 2020. xxiv + 138 p.

- **jelzet: SzIT Esty Miklós hagyaték 2. [sorozat: Naplók, feljegyzések] 8. [tétel: Szent István Társulat története 1951–1965]**
- **többnyire tárgyilagos leírása a Szent István Társulat működésének, események folyásának, szubjektív kiegészítésekkel**
- **évenkénti bontás (1955 esetében átfedések, két változat)**
- **saját személye iránt erős elfogultság**
- **forrásai: társulati ülések jegyzőkönyvei, egyéb társulati iratok**
- **felkérésre írja meg a történeti összefoglalót 1955-től**
- **megírás szempontjainak rögzítése**
- **„célközönség”: Szent István Társulat, de nem kizárólagosan**

Köszönöm szépen a figyelmet!

